

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної
Кафедра початкової освіти

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
«РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Студентки 2 курсу МАП групи
Освітньої програми: Початкова
освіта
Психологія
Спеціальності 013 Початкова освіта
Галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти бакалавра
Івахова Віталіна Михайлівна
Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Олійник Наталія Анатоліївна

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)
_____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)
_____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	8
1.1. Теоретичні підходи до проблеми розвитку творчих здібностей особистості у науковій літературі	8
1.2. Ігрова діяльність учнів молодшого шкільного віку	17
1.3. Психолого-педагогічні особливості учнів молодшого шкільного віку як основна умова організації ігрової діяльності в сучасній початковій школі	25
1.4. Умови розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності	32
Розділ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	39
2.1. Стан сформованості рівнів розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрової діяльності (за результатами експерименту)	39
2.2. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності	51
2.3. Система вправ і завдань, різноманітних прийомів та методів для розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності	59
2.4. Динаміка сформованості рівнів розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності (за результатами формувального етапу експерименту)	70
2.5. Методичні рекомендації з розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрової діяльності	73
Висновки	81
Список використаних джерел	84
Додатки	93

ВСТУП

Актуальність дослідження. Особистість та її творчий розвиток завжди розглядалися як один із пріоритетних напрямів освіти. Але сьогодні, у ХХІ столітті – ері нових знань і способів пізнання, здатність до творчості є однією із найважливіших умов прогресивного розвитку людства, що гарантує підвищення ефективності мисленнєвих стратегій, гнучку адаптацію до мінливого інформаційного середовища.

Концепцією Нової української школи та Закону України «Про освіту» визначено ключові засади глобальної реформи освітньої сфери, яка стартувала з вересня 2018 року з початкової школи. Згідно Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих здібностей. Головною ознакою творчої особистості вважаються її творчі якості, тобто індивідуально-психологічні особливості, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання. Тому проблема цілісного педагогічного впливу, який би забезпечував інтеграцію психолого-педагогічних умов навчання із внутрішньою «творчою» структурою особистості є надзвичайно складною для реалізації у системі масового навчання, і зокрема – у початковій освіті.

Початкова освіта закладає основи загальноосвітньої підготовки людини. Пріоритетне завдання початкової школи на сучасному етапі – не лише сформувати в учнів певну кількість знань, загальнонавчальних умінь та навичок, але й надати оптимальні передумови для самореалізації особистості школяра, розкриття усіх закладених у ній природних задатків, її здатності до свободи, відповідальності й творчості. Розвиток творчих здібностей має бути невід'ємною умовою змісту усіх навчальних предметів початкової школи, органічно доповнювати навчальний процес, щоб забезпечити єдність знань, умінь і навичок та їхніх творчих можливостей.

Дослідженням проблеми творчості у вітчизняній психології й

педагогіці займалися такі вчені: Х. Алчевська, Т. Бугайко, М. Грищенко, Л. Гурліт, Л. Деполович, Г. Костюк, М. Холодна, О. Кульчицька та ін. Питання творчості, творчих здібностей і творчої діяльності завжди були й залишаються в центрі уваги багатьох учених як вітчизняних, так і зарубіжних наукових шкіл. Такі видатні постаті педагогічної науки як О. Авраменко, О. Духнович, Я. Коменський, С. Русова, В. Сухомлинський, та ін. працювали над проблемою розвитку творчих здібностей особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми становлення творчої особистості молодшого школяра підтверджує, що особливої актуальності набуває творчий розвиток учнів у процесі навчальної діяльності. Цю проблему на матеріалі окремих навчальних предметів розв'язують Н. Бібік, М. Богайчук, О. Каменєва, Г. Касьянова, Н. Ляшова, О. Матвієнко, О. Митник, Л. Паньків, В. Тищенко, Л. Шпак та ін.

Проблема розвитку творчих здібностей засобами ігрової діяльності досліджувалась Ю. Бондар, В. Моляко, О. Музикою, І. Середою, Чжао Юйсян та іншими науковцями. Низка науковців зауважують, що активному включенню молодших школярів до освітньої діяльності відбувається через творчість, ігрові засоби, які моделюють творчий процес й сприяють реалізації творчого потенціалу дитини. Саме ці обставини – неповна теоретична розробленість і методична дослідженість проблеми у поєднанні з її великою практичною значущістю і актуальністю – спричинили вибір теми магістерського дослідження: : *«Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності»*

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури, визначити особливості розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності.

Відповідно до мети дослідження визначено **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до проблеми розвитку творчих здібностей особистості у науковій літературі.
2. Розкрити особливості розвитку творчих здібностей дітей

молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності.

3. Виявити рівні розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності.

4. Розробити і експериментально перевірити систему вправ, завдань, методів та прийомів з розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності.

Об'єкт дослідження: розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження: особливості розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності.

Для розв'язання задач та досягнення мети використано такі методи дослідження: *теоретичні:* аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичних і дослідних даних, застосованих для виявлення стану розробки досліджуваної проблеми, вивчення основних понять дослідження; *емпіричні:* методи збору інформації: бесіди, анкетування, спостереження, вивчення документів, педагогічний експеримент; статистичні: методи математичної статистики та якісного аналізу отриманих даних, статистична обробка отриманих даних.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась протягом 2023-2024 рр. на базі Шаргородського ліцею №1 Шаргородської міської ради Жмеринського району Вінницької області. В експерименті брали участь 62 учні 3-х класів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження: розроблено методичний інструментарій для розвитку творчих здібностей молодших школярів засобом ігрової діяльності.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами». (27 квітня 2023 р. Вінниця), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми

формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (26 березня 2023 р. Вінниця); Всеукраїнська студентська конференція «Студентська молодь у науці» (12 травня 2022 р. Хмельницький), I Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти». (18 квітня 2024 р.), VIII Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (28 березня 2024 р.).

Результати дослідження висвітлені у таких *публікаціях*:

1. Петелько В. Значення гри для розвитку творчості молодших школярів. збір. матеріалів студ. наук. праць Студентська молодь у науці, 2022. (12 травня 2022 р.) м. Хмельницький. С. 25-27.

2. Петелько Віталіна Ігрова діяльність молодших школярів як основа розвитку творчих здібностей. збір. наук. прац. VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (28 березня 2023 р. Вінниця). С.234-3236.

3. Петелько Віталіна Використання ігрової діяльності в умовах впровадження концепції «Нова українська школа». збір. наук. прац. VI Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (27 квітня 2023 р. Вінниця). С.45-47.

4. Івахова В. Формування емоційного інтелекту молодших школярів. зб. матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти». 18 квітня 2024 р. Вінниця, 2024. С. 233-236.

5. Івахова Віталіна Розвиток творчих здібностей молодших школярів. збір. наук. прац. VIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-

конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (28 березня 2024 р. Вінниця). С.

Структура дослідження: дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження з розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності дозволили сформулювати такі висновки.

У сучасній філософській, психолого-педагогічній науці існують різні підходи до визначення сутності понять «творчість», «творчі здібності». В результаті теоретичного аналізу уточнено сутність поняття «творчі здібності учнів початкових класів», яке розуміємо як індивідуально-особистісні якості дитини, які визначають успішність виконання нею творчої діяльності різного роду. Творчі здібності особистості являти собою синтез властивостей, рис характеру та індивідуальних особливостей людини, що вказують ступінь їх відповідності основним вимогам характерного виду навчальної та творчої дії і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.

У сучасній початковій школі на сьогоднішній день не повною мірою забезпечується розвиток творчих здібностей молодших школярів, оскільки все ще поширеним прийомом у практиці викладання є організація вчителем дій учнів за зразком: часто вчителі пропонують школярам вправи тренувального типу, що базуються на наслідуванні і не вимагають прояву вигадки та ініціативи. У цих умовах у молодших школярів недостатньо розвиваються такі важливі якості мислення, як оригінальність, швидкість, гнучкість, точність та інші здібності, від яких залежить готовність особистості до творчої діяльності.

Одним із важливих напрямів у вирішенні проблеми розвитку творчих здібностей молодших школярів виступає створення у початкових класах умов, що забезпечують ефективний розвиток даних здібностей: уяви, мислення, самостійності, мотивації.

Розвиток творчих здібностей молодших школярів вимагає такої організації діяльності вчителя, яка б враховувала особливості мисленнєвої діяльності кожного учня, сприяла б розширенню кругозору, навчанню різних

видів творчої діяльності.

З'ясовано, що основою для розвитку творчих здібностей молодших школярів є психологічні особливості учнів: здатність до емоційної чутливості, уміння «входити» в уявну ситуацію, переживати й емоційно відгукуватися на красу в житті та мистецтві, емоційна щирість, образне мислення, асоціативність, пізнавальна активність, динамічність і яскравість уяви.

Одним з основних видів діяльності, де активно проявляється творче мислення та уява молодших школярів, удосконалюються всі пізнавальні процеси, є ігрова діяльність. Використання ігор у процесі навчання та виховання дітей молодшого шкільного віку має велике значення. Під час ігрової діяльності у дитини розвиваються психічні процеси, уява, організованість, вміння встановлювати дружні стосунки з оточуючими; гра сприяє розвитку творчих здібностей, залежно від рівня сформованості яких школярі зможуть відкрити у собі вторинний ступінь обдарованості, таланту чи геніальності. Однак у різних сферах життя застосовуються різні типи ігор, які краще підходять до того чи іншого виду діяльності. Найбільш ефективними іграми з точки зору розвитку творчих здібностей у молодших школярів виступають сюжетно-рольові та дидактичні ігри.

У ході дослідження конкретизовано критерії та показники розвитку творчих здібностей молодших школярів: продуктивність мислення (здатність виробляти максимальну кількість ідей у відповідь на проблемну ситуацію); оригінальність мислення (здатність висувати, несподівані та нестандартні ідеї); гнучкість мислення (здатність з легкістю знаходити декілька засобів рішення, встановлювати незвичайні асоціативні зв'язки, переходити від одного підходу у вирішенні проблеми до інших, які часто помітно відрізняються від попереднього); розробленість ідеї (здатність проявляється у деталізації виконаного творчого завдання, ступеня глибини проникнення у вирішувану проблему). На основі розроблених критеріїв та показників,

виокремлено три рівні розвитку творчих здібностей в учнів початкової школи: *високий, середній, низький*.

В процесі експериментального дослідження встановлено, що у молодших школярів переважає недостатньо високий рівень розвиненості творчих здібностей. У більшості досліджуваних учнів рівень розвитку творчих здібностей відповідає низькому (22,6%) та середньому (67,6%) рівням.

На основі теоретичного аналізу та результатів констатувального етапу педагогічного експерименту визначено та обґрунтовано педагогічні умови (*педагогічне стимулювання розвитку творчих здібностей на основі особистісно зорієнтованого характеру взаємодії учителя з учнями; систематичне проведення ігор з учнями в умовах творчо-розвиваючого середовища; використання театрального мистецтва*) та проаналізовано систему вправ, завдань, методи та прийоми роботи (*урок-інтелектуальна гра; урок-казка; урок-подорож; урок-театралізація, урок-фентезі; урок-доброти; гра «З яких звуків складається слово?», гра «Авторське крісло», гра «Чарівні окуляри; проблемно-діалогічний метод; метод мозкового штурму; метод «гірлянди аналогій», прийом «універсалізація-обмеження»; прийом «Вільний виступ»; прийом «Напиши лист»; прийом «Пишемо казку на новий лад» та інші*) з розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі ігрової діяльності.

Доведено, що використання на уроках інноваційних методів та прийомів, а також ігрових вправ сприяє розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного вік.

Отже, проведене нами дослідження не вичерпує всіх проблем даної теми. Детального дослідження потребує розширення різноманітних методів та прийомів розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку та видання методичних рекомендацій для вчителів з використання ігрових засобів з метою розвитку творчих здібностей учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипова С. П. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. Педагогічні науки : збірник наукових праць. Полтава. 2009. Вип. 2. С. 41-48.
2. Баєва Т. Ф. Інтелектуальні ігри та розваги для молодших школярів: навч.-метод. посіб. Ч. 2 : Математика. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2005. 44 с.
3. Барташнікова І. А., Барташніков О. О. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5–7 років: Навчальний посібник / 2-е вид., переробл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 64 с
4. Біла І.М. Психологія дитячої творчості. К.: Фенікс, 2014. 200 с.
5. Білик Т.С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернетконференції (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 10-11 листопада 2015 р.). – Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015.
6. Брикун Л. М. Сюжетно-рольова гра як один із методів ранньої профорієнтації. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2020. № 1. С. 240-246.
7. Бондаренко О.М. Розвиток творчих умінь учнів 4 класу під час вивчення тексту: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 013. «Початкова освіта». Рукопис. Кривий Ріг, 2018. 101 с.
8. Божко К. Р. Особливості використання дидактичних ігор на уроках природознавства в початковій школі. Підвищення якості освіти: стан, проблеми, перспективи : матеріали Всеукр. наук. Інтернет-конф. (м. Кривий Ріг, 27-28 квіт. 2017 р.). Кривий Ріг, 2017. С. 80-82.
9. Вашуленко О. Типи і структура уроків навчання грамоти

(читання). Початкова школа, 2014. № 12. С. 5-10.

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. І голов. ред. В. Т. Бусел]. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

11. Воронюк І. В. Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів. авторефдис. канд. психолог. Наук спец.19.00.07 педагогічна та вікова психологія. К.: Нац. пед.ун-т ім. М. П Драгоманова, 2003. 20 с.

12. Габеркорн І. Готовність майбутніх вчителів до розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2012. № 43 (1). С. 19-26.

13. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 421 с.

14. Горват М. В., Кузьма-Качур М. І. Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів у процесі формування природознавчої компетентності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія «Педагогіка та психологія». 2019. Вип. 2 (10). С. 134–137.

15. Гриневич Л. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/40864/>

16. Губенко О. В. Інтегративний підхід до вивчення і розвитку творчих здібностей школярів : метод. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 161

17. Гуманізація процесу навчання в школі: навч. пос. за ред. С. П. Бондаря. 2-ге вид., доповн. К.: Стислос, 2001. 256 с.

18. Дабіжа Л., Комарівська Н., Любчак Л. Інтегровані уроки читання та мистецтва як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Вип. 66. 2021. С. 7-12

19. Демченко О. П., Лазаренко Н. І., Любчак Л. В. Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 86. №6. С. 123-143.
<https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4570/1947>
20. Денисюк А. С. Уява і творчість молодших школярів : навч.-метод. посіб. для студ. психол. та пед. фак. Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : РВВ «Вежа», 2005. 145 с.
21. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/NewSchool_Presentation-final_18-08-2017.pdf (дата звернення 10.08.2021).
22. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремін. К.: Юрінком Інтер, 2005. 1040 с.
23. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 560 с.
24. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 11.08.2022).
25. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
26. Ігрові технології як інструмент профілактичної роботи спеціалістів психологічної служби закладів освіти: навчально-методичний посібник / упор. Т. В.Войцях. Черкаси: Черкаський ОПОПП, 2014. 92 с.
27. Імбер В., Олійник Н. Педагогічні умови розвитку креативності молодших школярів на уроках математики засобами дидактичних ігор. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 9-10, 2022.
28. Імбер В.І., Олійник Н.А., Комарівська Н.О. Сучасні підходи до розвитку креативності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*, Вип. 67, Том 1, 2024, С. 90 – 94

29. Кант І. Рефлексії до критики чистого розуму. Київ : Юніверс, 2004. 464 с.
30. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. Посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
31. Клименко В. Умови творчого розвитку особистості. Завуч. 2003. №33. С. 11-14.
32. Колкатіна Н. М. Розвиток творчих здібностей. *Початкове навчання та виховання*. 2009. № 19-21. С. 34-43.
33. Казьмірчук Н.С., Жовнич О.В., Стахова І.А. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2020. 61. С.23-30.
34. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. Вип. 46. С. 30-33.
35. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 10.08.2021).
36. Коротіч Г. Проблема духовності в творчості М.О. Бердяєва. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського*. № 2 (58), 2013, С. 85-95.
37. Коцаренко І. К. Формування пізнавальної активності учнів засобами дидактичної гри на уроках етики. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін*. 2011. Вип. 1. С. 42-45
38. Кузьменко Ю.В., Жилиєва Л.С. Розвиток творчих здібностей дитини як передумова успішної соціалізації особистості. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 1 (49). С. 142–146.
39. Куліш І.М. Застосування дидактичних ігор у навчальному

процесі. Нові технології навчання: наук.-метод. збірник. К. : НМЦ ВО, 2002. С. 174-175.

40. Кульчицька О.І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. *Обдарована дитина*. 2000. №1. С.27-32.

41. Крищенко Т., Яковлева В. Особливості розвитку творчих здібностей дітей шкільного віку. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди*. 2016. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/32049/1/Особливості%20розвитку%20творчих%20здібностей%20дітей%20шкільного%20курсу.pdf>. 26

42. Лапшина І. М. Словесні ігри у формуванні аудіативних навичок дітей. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : навчально-методичний посібник / за ред. Г. С. Тарасенко. К. : Слово, 2010. С. 150-158.

43. Максименко С. Д. Психологія учіння людини: генетико-моделюючий підхід: монографія. Київ : Видавничий дім «Слово», 2013. 590 с.

44. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Обдарована дитина*. 2005. № 4. С. 2-9.

45. Музика О. О. Мотивація творчої обдарованості. *Обдарована дитина*. 2003. №3. С. 2-9.

46. Нікіфорчук А. С. Особливості соціалізації дітей шкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28585/1/Nikiforchuk.pdf>. 7

47. Олійник, Н. А., Шаргородська, В. М. Використання мобільних додатків у освітньому процесі під час вивчення іноземних мов. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. Випуск № 80, Том 2. С. 10-14.

48. Олійник Н. А., Трачук Н. М. Праксеологічні аспекти професійної діяльності педагога. Академічні студії. (Серія «Педагогіка»), 2021. Вип. 3, Ч. 1. С. 75-84.
49. Олійник Н.А., Хмельовська М. М. Якість освіти з позиції праксеологічного підходу. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс».2023.
50. Олійник Н.А, Басюк А. Формування толерантності молодших школярів засобами народної творчості. *Перспективи та інновації науки*» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»), 2023. Вип. 9(27) С. 326-336.
51. Рагозіна В. Підготовка вчителя до розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу в початкових класах та дошкільних закладах*: зб. статей за матеріалами міжвузівської науково-практ. конференції. Полтава: Центр, 1996. С.12-19.
52. Роменець В. А. Психологія творчості. К: Либідь, 2001. 288с.
53. Павленко В. В. Розвиток креативності молодших школярів. за ред. проф. О. Є Антонової. Житомир, 2017. 158 с.
54. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. К. : Генеза, 1999. 368 с.
55. Савчин М. В. Вікова психологія. Київ, 2011. 384 с.
56. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість. Харків-Київ : Каравела, 1998.150 с.
57. Сірант Н. П. Естетичне виховання дитини в сім'ї як психолого-педагогічна проблема. «Теорія і практика освіти в сучасному світі». Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 24-27.
58. Скрипниченко О. Загальна психологія: навч. посіб. К.: АПН, 2001.с. 512.
59. Сухомлинский В. О. Сердце віддаю дітям. Київ, 2002. 56 с.
60. Типові освітні програми НУШ. розробн. О. Савченко, Р. Шияном.

URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення 15.04.2023).

61. Ушинський К. Д. Уява. Вибрані педагогічні твори: У 2-х т. Київ :276. Радянська школа, 1983. Т. 1. С. 290-301

62. Чапюк Ю. С. Молодший шкільний вік як сензитивний період щодо розвитку творчого мислення: теоретичні аспекти. *Innovative solutions in modern science*, 2016№ 1 (1). С.

63. Чорна О. М. Єдність фантазії і мислення як умова особистісного розвитку молодших школярів. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Т. VI. Психологія обдарованості. Випуск 8. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 224-233.

64. Чорноус В. Проблеми підготовки сучасного вчителя : *збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2012. Вип. 5. Ч. 1. С. 82-87.

65. Чжао Юйсян. Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій : дис. ...д-ра філос. : 011. Київ, 2021. 276

66. Філософія : підручник / В. П. Андрущенко [та ін.] ; ред.: М. Горлач, В. Кремень, В. Рибалко. 2-ге вид., перероб. та доп. Харків : Консум, 2001. 672 с. 194

67. Шевцова Г.Г. Молодший шкільний вік: традиції та інновації в дослідженнях. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Випуск LXVIII, 2015. С. 134-138.

68. Шутько В. В. Методика застосування рухливих ігор в початковій школі : метод. реком. Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПП, 2014. 47 с

69. Явоненко М.В. Система творчих завдань міжпредметного характеру як засіб розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Чернігів, 2007. 220 с.

70. Юріна О. А. Активізація пізнавальної діяльності шляхом впровадження інтерактивних технологій. Методика і технологія. 2010. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/6618/.57>
71. Cohen J. Social, Emotional, Ethical, and Academic Education: Creating a Climate for Learning, Participation in Democracy, and Well-Being. *Harvard Educational Review*, July 2006, 76(2), pp. 201-237.
72. Denham S.A., Brown C. Plays Nice With Others: Social-Emotional Learning and Academic Success. *Early Education and Development*, 2010, 21(5), pp. 652-680.
73. Durlak J.A., Weissberg R.P., Dymnicki A.B., Taylor R.D., Schellinger K.B. The Impact of Enhancing Students' Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis of School-Based Universal Interventions. *Child Development*, January/February 2011, 82(1), pp. 405-432.
74. Kolesnik K., Oliinyk N., Komarivska N., Kazmirchuk N., Imbek V. Future-Teacher Soft Skills Development in the Context of Ukraine's Integration into the European Higher Education Area. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 2023. Vol. 22, №. 2, pp. 413-431.
75. Koval, T., Oliinyk, N., Kryvosheya, T., Khilya, A. Application of Gamification in Higher Education: Training of Early Childhood and Primary Education Teachers in Ukraine Vide. *Tehnologija. Resursi - Environment, Technology, Resources*, 2024. 2, pp. 183-187.
76. Miller P.H. Theories of Developmental Psychology: 4d ed. New York: Worth Publishers, 2002. 518 p.
77. Mukazhanova R. A., Omarova G. A. Self-Cognition Teaching Methods for Schools: Teacher's Guide. Almaty, Bobek NSPWC, 2013. 176 p
78. Mukhametshin A. A., Ushakova O. B., Mubarakshina F. D., Siluyanichev A. M. Development of Creative Abilities in Children Preschool and Younger School Age. *Universal Journal of Educational Research*. 8 (12A): 7741-7747, 2020. pp. 7741-7747.
79. Mynbayeva A., Galimovab N., Akshalovac B. Development of

creative abilities in schoolchildren through self-cognition lessons. *The European Journal of Social and Behavioural Sciences EJSBS*. Volume XXI, Issue I. 2018. pp. 28-43.

80. Payton J.W., Wardlaw D.M., Graczyk P.A., Bloodworth M.R., Tompsett C.J., Weissberg R.P. Social and Emotional Learning: A Framework for Promoting Mental Health and Reducing Risk Behavior in Children and Youth. *Journal of School Health*, May 2000, 70(5), pp. 179-185.

81. Stakhova, I., Oliinyk, N., Karuk, I., Kazmirchuk, N. Environmental Problems of Ukraine During the War Period: Ways of them Overcoming. Vide. *Tehnologija. Resursi - Environment, Technology, Resources*, 2024, 1, pp. 334–338